

**“XAVFSIZLIK VA ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH
MUAMMOLARINI HAL QILISHDA FAN VA TA’LIMNING RO‘LI”**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

ANDIJON MASHINASOZLIK INSTITUTI

**“РОЛЬ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ В РЕШЕНИИ ПРОБЛЕМ
БЕЗОПАСНОСТИ И ЗАЩИТЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ”**

**“THE ROLE OF SCIENCE AND EDUCATION IN SOLVING THE
PROBLEMS OF SAFETY AND ENVIRONMENTAL PROTECTION”**

**“XAVFSIZLIK VA ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH
MUAMMOLARINI HAL QILISHDA FAN VA TA’LIMNING RO‘LI”**
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani

M A T E R I A L L A R I

Andijon 2024

**“XAVFSIZLIK VA ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH
MUAMMOLARINI HAL QILISHDA FAN VA TA’LIMNING RO‘LI”**

“Xavfsizlik va atrof-muhitni muhofaza qilish muammolarini hal qilishda fan va ta’limning ro‘li” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari – Andijon: AndMI nashriyoti, 2024. 441 bet

Ushbu konferensiya materiallari to‘plamiga Respublikamizning ta’lim muassasalarida faoliyat olib borayotgan professor – o‘qituvchilar va iqtidorli talabalarning ekologiya, atrof-muhit muhofazasi, mehnat muhofazasi, aholi va hayot faoliyati xavfsizligi, ijtimoiy-iqtisodiy, aniq va tabiiy fanlar, texnika sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari, ilm-fanning rivojlanishiga hissa qo‘shadigan, ta’lim tarbiya jarayonlaridagi yangiliklar, innovatsion ishlanmalar hamda sohani rivojlantirishning ustivor yo‘nalishlari haqidagi mulohazalar va takliflar kiritilgan.

Andijon mashinasozlik instituti, “Mehnat muhofazasi” kafedrası mudiri dotsent N.J.Qobulovanning umumiy tahriri ostida.

TAHRIR HAY’AT A’ZOLARI: Raximov Akmaljon
Halmatov Misliddin
Jalilov Ahmadjon
Tadjiboyev Bunyodbek

Ushbu to‘plam mualliflarning qo‘lyozmalari asosida o‘zgartirishsiz, to‘laligicha nashirga tayyorlandi va chop etildi. Maqolalardagi gramatik va stilistik xatolariga shaxsan mualliflar javobgardir.

Andijon mashinasozlik instituti, 2024 yil

1. Azizxo‘jayev N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. –Toshkent: TDPU, 2003. -175 bet.
2. Alixonov S. Matematika o‘qitish metodikasi.-Toshkent: O‘qituvchi, 1992. -200 bet.
3. Antonov N.P. va boshqalar. Elementar matematika masalalari to‘plami. -Toshkent: O‘qituvchi, 1975. - 456 bet.

SOG‘LIQNI SAQLASH TIZIMIDA SIFAT MENEJMENTINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Komilov B.M.-Andijon mashinasozlik instituti doktoranti

Jo‘rayev Z.B-Andijon mashinasozlik instituti professori

Annotatsiya. Ushbu maqolada sog‘liqni saqlash tashkilotlarida sifat menejmenti tizimining ahamiyati va uning JSST sifat mezonlari bilan bog‘liqligi yoritiladi. Tibbiy xizmatlar sifatini oshirishda ISO 7101:2023, ISO 9001:2015 va boshqa tegishli xalqaro standartlar asosida jarayonlarni standartlashtirish hamda risklarni boshqarish yondashuvlari ko‘rib chiqiladi. Olingan natijalar bemor xavfsizligini ta‘minlash, resurslardan oqilona foydalanish va bemor markazli yondashuvni kuchaytirish bo‘yicha amaliy takliflarni ilgari surishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: sifat menejmenti tizimi; sog‘liqni saqlash xizmatlari sifati; ISO 7101:2023; ISO 9001:2015; JSST sifat mezonlari; tibbiyotda xalqaro standartlar; bemor xavfsizligi; bemor markazli yondashuv

Kirish.

So‘nggi vaqtlarda sog‘liqni saqlash sifatini boshqarishga ahamiyat bermasdan samarali va barqaror boshqarish deyarli imkonsiz. Shuning uchun sifat sog‘liqni saqlash sohasidagi eng muhim masalalardan biri bo‘lib qolmoqda. Sog‘liqni saqlash sifati, uning tarkibiy qismlari va baholash standartlariga e‘tibor sezilarli darajada oshganligini so‘nggi adabiyotlar tahlili ko‘rsatmoqda. Bu esa sog‘liqni saqlash xizmatlari sifatini oshirishga qaratilgan ilmiy va amaliy usullar doimiy ravishda rivojlanib borayotganidan dalolat beradi [1-6].

Metodlar

Ushbu tadqiqot tahliliy tadqiqot bo‘lib, sog‘liqni saqlash tashkilotlarida sifat menejmenti tizimini baholash maqsadida o‘tkazildi. Tadqiqotda tibbiyot muassasalarining ichki hujjatlari, amaldagi jarayonlari JSST sifat mezonlari hamda ISO 7101:2023 va ISO 9001:2015 talablari tahlil qilindi.

“Sog‘liqni saqlash tashkiloti” (SST) xizmat ko‘rsatishning nomoddiy natijasi va turli xil professional xodimlarning uyg‘unligi tufayli murakkab tashkilotdir. Sog‘liqni saqlashda sifatni boshqarish sog‘liqni saqlash sohasidagi muhim talabdir. [7].

Tibbiyot o‘rganilgan kasb bo‘lib, u o‘zining mazmunini, sifatini o‘zi belgilaydi. Sog‘liqni saqlashda sifatga e’tibor to‘liq xizmat ko‘rsatishga emas, balki oddiy profilaktika, texnik xizmat ko‘rsatishga qaratilgan.

Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti sog‘liqni saqlash tizimlari uchun “sifat”ning yagona ta’rifini bermaydi. Buning o‘rniga, u sog‘liqni saqlash sifatini baholash uchun bir nechta asosiy ko‘rsatkichlardan foydalanishni tavsiya qiladi. Bu ko‘rsatkichlarga samaradorlik (resurslardan foydalanishning klinik natijalarga nisbati), iqtisodiy samaradorlik (resurslardan oqilona foydalanish) va dolzarblik (ko‘rsatilgan tibbiy yordam ehtiyojlarga javob beradimi yoki yo‘qmi) kiradi. Bundan tashqari, dalillarga asoslangan yondashuvlar, xizmat ko‘rsatish vaqti, qulaylik va kirish imkoniyati ham sifatni baholashning muhim mezonlari hisoblanadi.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) va Jahon Sog‘liqni Saqlash Tashkiloti (JSST) yondashuvlarini rivojlantirgan holda, ko‘plab xalqaro tashkilotlar sog‘liqni saqlashdagi sifatni kamida olti asosiy ko‘rsatkich orqali baholashni taklif etadi: xavfsizlik (safety), samaradorlik (effectiveness), bemorga yo‘naltirilgan (patient-centeredness), o‘z vaqtidalik (timeliness), tejamkorlik (efficiency) va tenglik (equity). Bunday yondashuv bizga tibbiy xizmatlarni davolash natijalari, foydalanish imkoniyati, arzonligi va aholining, shu jumladan ijtimoiy himoyaga muhtoj bo‘lganlarning ehtiyojlariga mos kelishi nuqtai nazaridan baholash imkonini

“XAVFSIZLIK VA ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH MUAMMOLARINI HAL QILISHDA FAN VA TA'LIMNING RO'LI”

beradi. Shu bilan birga, sifat menejmenti tenglik tamoyilini hisobga olmasdan, eng yaxshi texnik ko'rsatkichlarga erishilgan holatlarda ham, turli guruhlar o'rtasidagi farqlarni chuqurlashtirib yuborishi ehtimoli mavjud. Mazkur jarayon quyida 1.2-rasmda tasvirlangan.

Natijalar

Tahlil natijalariga ko'ra, o'rganilgan tibbiyot muassasasida sifat menejmenti tizimining asosiy elementlari xalqaro standartlar talablariga qisman mos kelishi aniqlandi. 1-jadvalda keltirilganidek, ISO 7101:2023, ISO 9001:2015, ISO 15189:2022, ISO/IEC 17025:2017 va EN 15224:2016 standartlarining qo'llanilish sohasi va mazmuni bo'yicha mavjud imkoniyatlar aniqlanib, ularning tibbiy xizmatlar sifatini boshqarishdagi roli ko'rsatib berildi.

1.1-jadval.

Tibbiyot muassasalarida foydalaniladigan xalqaro standartlar

Standart nomi	Mezoni	Faoliyat soxasi
ISO 7101:2023	ISO 7101:2023 sog'liqni saqlash tizimlarida, ularning hajmi va tuzilishidan qat'i nazar, yagona va yuqori sifatni o'rnatish va saqlash uchun keng qamrovli talablarni belgilaydi.	ISO 7101:2023 hujjatlashtirilgan jarayonlar va ma'lumotlarga qo'yiladigan talablarni, xizmatlarni izchil yetkazib berishni hamda klinik va klinik bo'lmagan samaradorlikni kuzatish va baholash mexanizmlarini belgilaydi. ISO 7101:2023 sog'liqni saqlash kompaniyalarini vaqt o'tishi bilan o'z jarayonlari va natijalarini rivojlantirish va takomillashtirishga undaydigan doimiy takomillashtirish talablarini belgilaydi.
ISO 9001:2015	ISO 9001:2015 xalqaro standart bo'lib, u barcha sohalarda foydalanish mumkin	ISO 9001:2015 mahsulot va xizmatlarni yetkazib berishda izchil sifat, xavfsizlik va samaradorlikni ta'minlash jarayonlarini o'rnatish uchun asos yaratadi.
ISO 15189:2022	ISO 15189:2022 standarti tibbiy laboratoriyalarga tibbiy sinovlar sifati va malakasiga qo'yiladigan talablarni taqdim etadi.	ISO 15189:2022 standartiga mos keladigan sog'liqni saqlash kompaniyalari laboratoriya sinovlari jarayonlari va xodimlarning aniqligi, ishonchliligi va malakasini ta'minlaydi.
ISO/IEC 17025:2017	ISO/IEC 17025:2017 standarti sinov va kalibrlash laboratoriyalarining malakasiga qo'yiladigan talablarni belgilaydi.	ISO/IEC 17025:2017 standartiga muvofiqlik sinov laboratoriyalarining eng yuqori aniqlik, ishonchlilik va texnik malakani saqlab turishini ta'minlaydi. Standart diagnostika, davolash qarorlari va bemorni parvarish qilishda ishlatiladigan laboratoriya natijalarining haqiqiyliigi va ishonchliligini ta'minlaydi.

“XAVFSIZLIK VA ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH MUAMMOLARINI HAL QILISHDA FAN VA TA’LIMNING RO‘LI”

EN 15224:2016	EN 15224:2016 Evropa standarti bo‘lib, sog‘liqni saqlashda sifat menejmenti tizimlariga qo‘yiladigan talablarni belgilaydi.	EN 15224:2016 ISO 9001:2015 qo‘shimcha talablarini taqdim etadi, ular sog‘liqni saqlash kompaniyalarining o‘ziga xos ehtiyojlari va muammolariga moslashtirilgan. EN 15224:2016 sog‘liqni saqlash kompaniyasi mijozlar va tartibga solish talablariga muvofiq sog‘liqni saqlash mahsulotlari yoki xizmatlarini doimiy ravishda taqdim etish qobiliyatini namoyish qilishi kerak bo‘lganda qo‘llaniladi va mijozlar ehtiyojini qondirishni oshirishga qaratilgan.
CEN/TR 15592:2007	CEN/TR 15592:2007 Yevropa texnik hisoboti bo‘lib, sifat menejmenti tizimining samaradorligi va samaradorligi	CEN/TR 15592:2007 sog‘liqni saqlash kompaniyalarini sog‘liqni saqlash xizmatlarining samaradorligini oshirish va doimiy takomillashtirishga erishishda qo‘llab-quvvatlaydi.

1.2 rasm. JSST talabi bo‘yicha sifat mezonlari.

Sifat menejmentining tibbiyotdagi yana bir muhim xususiyati - risklarni doimiy boshqarishdir [8], [9]. Tibbiy amaliyotning o‘ziga xos xatarlari (nojo‘ya dori reaksiyalari, infeksiyalar, noto‘g‘ri tashxis, noto‘g‘ri muolajalar va hokazo) sababli sifat menejmenti tizimlari faqat yakuniy natijalar monitoringi bilan chegaralanmaslik kerak. Sog‘liqni saqlash tizimida oldindan xavfni aniqlash va kamaytirishga qaratilgan FMEA (Failure Mode and Effects Analysis) kabi usullarni ham qamrab olishi zarur. Bunday yondashuvda profilaktika va xatolarning oldini olish beradi.

“XAVFSIZLIK VA ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH MUAMMOLARINI HAL QILISHDA FAN VA TA’LIMNING RO‘LI”

Sog‘liqni saqlash tizimida sifat menejmentining o‘ziga xos jihatlari sog‘liqni saqlash xizmatlarining butun hayot aylanishi - profilaktika, skrining, tashxislash, davolash va reabilitatsiya bosqichlaridan iboratligidir. Har bir bosqichda nafaqat klinik natijalarni, balki bemorning tajribasini, xavfsizligini va resurslardan oqilona foydalanishni bir vaqtning o‘zida boshqarish talab etiladi; jarayonlarni dalillarga asoslangan yangi tavsiyalar asosida yangilanib boradi. Shu ma’noda, sog‘liqni saqlashdagi sifat menejmenti oddiy sanoat tizimidan ko‘ra murakkabroq bo‘lib, profilaktikadan reabilitatsiyaga qadar bo‘lgan barcha bosqichlarda tuzilma-jarayon-natija mantiqini, JSST ta’kidlagan ko‘p o‘lchovli sifat indikatorlarini, doimiy takomillashtirish va risklarni boshqarish vositalarini, hamda bemor markazli yondashuvni uyg‘unlashtirishni talab etadi; aynan shu omillar yuqori axloqiy mas’uliyat va klinik noaniqlik sharoitida aholining turli qatlamlari manfaatlari va cheklangan resurslar o‘rtasida muvozanatni ta’minlashga xizmat qiladi.

Sog‘liqni saqlash texnologiyalarini tibbiy muammolarini hal qilishda ularning maqsad, qo‘llanilishi va sarflanadigan vaqtga qarab ajratish mumkin.

Profilaktika	Skrining	Tashxislash	Davolash	Realiblitatsiya
Kasallikni oldini olish yoki uning paydo bo‘lish xavfini kamaytirish yoki uning oqibatlarini minimallashtirish orqali kasallikdan himoya qilish	Simptomsiz odamlarda kasallik jarayoniga aralashish maqsadida kasallikning dastlabki belgilarini yoki xavf omillarini aniqlashga qaratilgan.	Kasallikning klinik simptomlari mavjud bemorlarda kasalliklarini aniqlashga qaratilgan.	Sog‘liqni yaxshi darajada saqlashga, bemorni davolashga yoki oldini olish choralarni ko‘rish qaratilgan.	Jismoniy yoki ruhiy nogironligi bo‘lgan bemorlarning sog‘ligini yoki hayot sifatini tiklash, saqlash yoki yaxshilashga qaratilgan.

1.3.rasm. Sog‘liqni saqlash texnologiyasi sturukturasi.

“XAVFSIZLIK VA ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH MUAMMOLARINI HAL QILISHDA FAN VA TA'LIMNING RO'LI”

Tibbiyot sohasida sog'liqni saqlash sifati sifatni boshqarishning eng muhim jihatlaridan biridir. Yuqori sifatli tibbiy xizmatlar nafaqat statsionar ko'rib chiqishlar yoki bir martalik davolash-diagnostika jarayonlariga, balki butun davolash jarayoni davomida uzluksiz ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilishga ham tayanadi. Zarur hollarda jarayon qayta tuziladi. Har bir bosqichdagi samaradorlik ko'rsatkichlari muntazam ravishda kuzatib boriladi. Aniqlangan muammolarni hal qilish uchun doimiy yaxshilash loyihalari amalga oshiriladi. Natijada tibbiyot muassasasi o'z tajribasidan doimiy o'rganadigan, o'zini-o'zi yangilab boradigan va rivojlanadigan tizimga aylanadi.

Bu yondashuv oddiy sanoatdagi sifat tizimlaridan tubdan farq qiladi: zavod sharoitida mahsulot sifatini oshirish asosan texnik va iqtisodiy masala hisoblanadi. Tibbiyotda esa har bir boshqaruv qarori bevosita insonning sog'lig'i va hayoti bilan bog'liq bo'ladi. Shu sababli tibbiyotdagi sifat menejmenti faqat “ko'rsatkichlar yaxshilandi yoki yo'q” degan bitta savol bilan cheklanmaydi, balki bir vaqtning o'zida bir nechta muhim masalani ko'zda tutadi. Bemor xavfsiz davolanmoqdam, xatolar va nojo'ya hodisalar kuzatilgan holda ulardan saboq olinayaptimi, klinik natija yaxshi bo'lsa ham, bemor o'zini qanday his qilmoqda, unga bo'lgan munosabat va muloqot darajasi qoniqarlirmi; tibbiy yordam turli yoshdagi va turli ijtimoiy qatlamdagi bemorlar uchun bir xil sifat darajasida, adolatli va teng taqdim etilayaptimi, shuningdek, har bir shifokor amaliyoti va har bir klinik protokol bugungi kunda mavjud bo'lgan eng ishonchli ilmiy dalillarga mos keladimi. Shu sababli tibbiyotdagi sifat menejmentini oddiy sanoatdagi sifat boshqaruvi bilan to'liq tenglashtirib bo'lmaydi, chunki bu yerda har bir qaror yuqori etik va kasbiy mas'uliyat, kasallikning noaniqligi va cheklangan resurslar sharoitida qabul qilinadi va shu omillar o'rtasida doimiy muvozanat topish talab etiladi.

Xulosa.

Ushbu tezisda sog'liqni saqlash sohasida sifat menejmentining o'ziga xos jihatlar, Donabedianning tuzilma–jarayon–natija modeli va JSSTning ko'p o'lchovli sifat mezonlari asosida tibbiy xizmatlarni kompleks baholash zarurligi

yoritildi. Sifatni boshqarish faqat klinik natijalarni yaxshilash emas, balki bemorning tajribasi, xavfsizligi, resurslardan oqilona foydalanish va tenglik tamoyillarini birgalikda ta’minlashni talab qilishi asoslab berildi. Tahlil natijalariga ko’ra, ISO 7101:2023, ISO 9001:2015, ISO 15189:2022, ISO/IEC 17025:2017 va EN 15224:2016 kabi xalqaro standartlar tibbiyot muassasalarida jarayonlarni standartlashtirish, natijalarni muntazam monitoring qilish va doimiy takomillashtirishni yo’lga qo’yishda muhim vosita bo’lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, ushbu standartlarni samarali joriy etish uchun risklarni boshqarishning profilaktik usullari (masalan, FMEA), bemor markazli yondashuv va tenglik tamoyilini mahalliy sharoit hamda mavjud resurslar bilan uyg’unlashtirish zarurligi xulosa qilindi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. S. Dodwad, «Quality management in healthcare», *Indian J. Public Health*, т. 57, вып. 3, с. 138, 2013, doi: 10.4103/0019-557X.119814.
2. C. W. Slack и W. V. Slack, «The United Countries of America: Benchmarking the Quality of US Health Care», *Mayo Clin. Proc.*, т. 86, вып. 8, сс. 788-790, авг. 2011, doi: 10.4065/mcp.2011.0311.
3. D. Branco, A. M. Wicks, и J. K. Visich, «Using Quality Tools and Methodologies to Improve a Hospital’s Quality Position», *Hosp. Top.*, т. 95, вып. 1, сс. 10-17, янв. 2017, doi: 10.1080/00185868.2017.1279514.
4. M. A. Counte, «Issues in the assessment of continuous quality improvement implementation in health care organizations», *Int. J. Qual. Health Care*, т. 13, вып. 3, сс. 197-207, июн. 2001, doi: 10.1093/intqhc/13.3.197.
5. Eckermann, S. и Coelli, T., «Including quality attributes in efficiency measures consistent with net benefit: Creating incentives for evidence based medicine in practice». *Social Science & Medicine*, 159-168, 2013 г. doi: 10.1016/j.socscimed.2012.10.020.
6. S. Y. Hsieh, «A System for Using Patient Complaints as a Trigger to Improve Quality», *Qual. Manag. Health Care*, т. 20, вып. 4, сс. 343-355, окт. 2011, doi: 10.1097/QMH.0b013e318222e73b.
7. A. Aggarwal, H. Aeran, и M. Rathee, «Quality management in healthcare: The pivotal desideratum», *J. Oral Biol. Craniofacial Res.*, т. 9, вып. 2, сс. 180-182, апр. 2019, doi: 10.1016/j.jobcr.2018.06.006.
8. S. M. M. El-Awady, «Overview of Failure Mode and Effects Analysis (FMEA): A Patient Safety Tool», *Glob. J. Qual. Saf. Healthc.*, т. 6, вып. 1, сс. 24-26, фев. 2023, doi: 10.36401/JQSH-23-X2.

**“XAVFSIZLIK VA ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH
MUAMMOLARINI HAL QILISHDA FAN VA TA’LIMNING RO‘LI”**

9. Laila Mohammed Sulaiman Aljohani *u dp.*, «Health Information and Administration: Standards and Evaluation of Healthcare Quality, Safety, and Person-Centered Care». Saudi Journal of Medicine and Public Health, 820-830, 2024 г. [Онлайн]. Доступно на: <https://saudijmph.com/index.php/pub/article/view/223>

**“XAVFSIZLIK VA ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH
MUAMMOLARINI HAL QILISHDA FAN VA TA’LIMNING RO‘LI”**

87	<i>SOTISH JARAYONI HISOBINI MOLIYAVIY NATIJAGA TASIRI</i> <i>SULAYMONOV BILOLDIN BAXTIYORJON O‘G‘LI</i>	401
88	<i>FROM STABILITY TO SUSTAINABILITY: ECONOMETRIC MODELING FOR UZBEKISTAN'S ECONOMIC GROWTH</i> <i>MAKHMUDOVA NASIBA ABDUJABBOROVNA, QAXXOROVA MALIKA ABRORBЕК QIZI</i>	403
89	<i>THE USAGE OF WORDS IN YOUTH SPEECH ADOPTED FROM THE ENGLISH LANGUAGE</i> <i>MIRZAEVA NARGIZOY, MAMADALIEV NURIDDIN</i>	408
90	<i>TEXNIKA YO‘NALISHIDAGI FAOL OLIMALAR VA GENDER TENGLIGI</i> <i>SOTVOLDIYEVA NASIBAXON, MAMAJOVOVA MUXLISAXON</i>	413
91	<i>AFORMATION OF THE MARKET FOR ENVIRONMENTAL GOODS AND SERVICES: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR ENTREPRENEURS AND INVESTORS</i> <i>VOSIJON ISMOILJONOV JAMSHID UGLI</i>	420
92	<i>MATEMATIKANI O‘QITISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI BA‘ZI USULLARI.</i> <i>QOSIMOVA S.T</i>	423
93	<i>SOG‘LIQNI SAQLASH TIZIMIDA SIFAT MENEJMENTNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI</i> <i>KOMILOV BEKZODBEK MAXMUDJON O‘G‘LI</i> <i>JO‘RAYEV ZAFAR BOTIROVICH</i>	428